

D. D.

DISSERTATIO ACADEMICA,

SISTENS

EXAMEN QUÆSTIONIS, DE PHILOTA,
PARMENIONIS FILIO,
HABITÆ,

QUAM

ANNUENT. AMPLISS. FAC. PHIL. ABOËNS.

PUBLICO EXAMINI SUBJICIUNT

LAURENTIUS WADELL,

PHIL. MAG.

ET

ISACUS WADELL,

STIPEND. REG., SMOLANDI.

IN AUDIT. MIN. die XIV. MAJI A. R. S. MDCCXCIV.

Horis A. M. Solitis.

ABOÆ,

Typis FRENCKELLIANIS.

73.

KONUNGENS
TRO-MAN, GENERAL MAJORN

STOCH 212

LANDSHÖFDINGEN, öfver ÅBO- och BJÖRNEBORGS-
LÅN, samt ÅLAND,

HÖGVÅLBORNE HERRN

Herr ERNST GUSTAF
VON WILLEBRAND,

Tillågnas desfa blad i alldradjupaste ödmjukhet
af

HÖGVÅLBORNE HERR GENERAL MAJORENS
och LANDSHÖFDINGENS

Aller-ödmjukaste Tjenare,
ISAK WADELL.

S. I.

Macedonum Regis ALEXANDRI, cui titulum MAGNI quondam addidit adulatorum cohors, vitam considerantes, præsertim ab eo tempore, quo Philippum dedignatus Patrem, Jovis Hammonis filius salutari voluit, multa quidem fortitudinis, plura tamen temeritatis, pauca prudentiæ, & nulla fere generosi animi in ipso deprehendimus specimina. Flagellum generis humani haud immerito dixeris hunc Principem, qui, sicut gentes tam cognitæ, quam ignotæ bello lacescivit, ut vanam consequeretur gloriam; ita etjam cives suos, immo amicos intimæ admisionis, sub induciis & infestivis sollempnitatibus ferocitati suæ atque ambitioni, præter fas & æquum, horrendum in modum sæpe immolavit. Quemadmodum enim secundæ fortunæ, quæ cuncta ipsius molimina comitabatur, aura elatus, Divinos sibi poscebat honores; ita ex vanitatis suæ culmine illos maxime persequabatur, quos vel suspicabatur, malefanam hanc arrogan-

tiam ægris läturos animis. Id quod inter alios, ad suam usque internecionem experta fuit inclyta PARMENTIONIS familia. De supremo hocce exercitus Macedonici Duce tale testimonium, quod in præclaris, quæ in antecedentibus recensuerat, ejus facinoribus est fundatum, adfert CURTIUS, postquam nefariam ejus necem exposuisset: *Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri. Multa sine Rege prospere, Rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunæ suæ exigenti modum satisfecit. LXX natus annos, juvenis, ducis & sæpe etjam gregarii militis, munia explevit: acer consilio, manu strenuus, carus Principibus, vulgo militum acceptior* (a). Taceo alia, quæ in Parmenionem cumulat elogia Curtius, quæ singula eo collineant, ut ostendant, ipsum fuisse in Regem præcipua fide, optimeque de eo meritum. Patrem in bellum Persicum comitabantur tres egregii filii, quorum minimus natu PHILOTAS, Regi inter ceteros amicos carissimus, adeo ut omnium etjam arcanorum ipsum constitueret arbitrum, & equitatu Macedonico, optimæ exercitus parti, ac Principibus nobilissimæ juventutis ipsum unum præficeret Alexander, salutem, spem ac victoriam suam fidei ejus tutelæque commit- tens; quemadmodum Rex ipse apud Curtium (b) fatetur. Quo quidem familiaritatis fastigio nec indignus erat Philotas, qui vicissim ita se gesfit, ut suo merito gratiam Regis sui diu retineret, adeo ut ne
qui-

quidem in invidiam Regis nimium suspicacis per longum satis temporis intervallum incideret.

(a) Vid. *Hisfor. Libr. VII. C. 2. §. 33.*

(b) Vid. *Libr. VI. C. 9. §. 21.*

§. II.

Enimvero quam levi momento humana quævis mutantur, & quam exiguum nonnunquam sit intervallum inter summum honorem & exquisitissimum cruciatum, vel suo exemplo satis cõprobat modo nominatus Philotas. Scilicet Dymnus quidam, modicæ apud Regem Alexandrum auctoritatis & gratiæ, flagrabat, pudet dicere, amore exoleti, cui Nicomacho erat nomen, & ut eundem sibi eo magis devinceret, ipsi, cujus fidem sibi per sanctissimum jusjurandum obstrinxerat, aperuit, insidias Regi in tertium inde diem esse comparatas, hujusque consilii participes esse illustres Viros, Demetrium, corporis Regis custodem, Peucolaum, Nicanorem, Aphoebetum, Loeceum, Dioxenum, Archepolim & Amyntam. Hæc Nicomachus, qui fidem in parricidio datam haud servandam esse, recte existimavit; actus enim per se vitiosus non accipit vim per accedens jusjurandum, refert fratri Cebalino, qui talia molimina protinus Philotæ aperit, rogitans, ut ipse Regem salutis suæ in ancipiti hocce rerum articulo admoneret. Mox igitur ad Regem, a quo digressus fuerat, revertitur

Philotas; sed multo invicem de aliis rebus confumto
fermone, nihil eorum, quæ a Cebalino cognoverat,
nuntiat. Postera die iterum Philotam, Regis tento-
rium introitarum, insidiarum, quæ parari dicebantur,
admonet Cebalinus; sed ne tum quidem munus sibi
commissum exsequitur hic Regis amicus. Cum ita-
que Philotas hoc modo in suspicionem Cebalini venis-
set, hic nobili Juveni, cui Metron nomen erat, quan-
tum scelus moliebatur, aperit, qui protinus Regi, quæ
ab indice acceperat, ostendit. Quæstione habita, Rex
cognovit, conspiracyonem ante biduum fuisse Philotæ
a Cebalino detectam, quod nec ipse diffitebatur: sed
cum fidem non haberet scorti sermoni, timeretque,
ne jurgium inter amatorem & exoletum non sine a-
liorum risu Regi exponeret, noluit inficeta adeo nar-
ratione hilaria Optimi Regis turbare. Complexus
deinde Regem orare cœpit, ut præteritam vitam po-
tius, quam culpam, silentii quidem, non facti ullius,
intueretur. Quibus Rex, ut videbatur, commotus,
supplici Philotæ dextram in pignus reconciliatæ gra-
tiæ dedit, dicens, *Contemptum magis, quam celatum in-
diciu esfe, sibi videri*, uti habet CURTIUS Hist. Libr.
VI. Cap. 7.

§. III.

His autem nondum peracta fuit scena. Quam-
vis enim Philotas in gratiam Alexandri rediisse vide-
retur,

retur, & extra periculi aleam positus, Rex tamen, quem vel suæ suspicionis exagitabant furiae vel inimicorum Philotæ machinationes exasperabant, inscio Philota, consilium amicorum paulo post convocavit. Horum plerique & Parmenionem & Philotam tam propter auctoritatem, qua in exercitu gaudebant, quam propter gratiam, qua uterque apud Regem valebat, internecino odio persequiebantur, ideoque de occasione, utrumque opprimendi diu quæsitæ & tandem oblata, sibi in sinu gratulabantur. Cebalinum deinceps intromissum Rex, quæ de conspiratione & Philota cognoverat, exponere jubet; quo factò, consiliarii convocati, sanguinemque sitientes, Philotam nondum auditum, non solum reum agunt, sed etjam conjurationis ipsum vel auctorem vel saltem participem habent, unanimes igitur decernunt, quæstionem de ipso habendam esse, ut tanti sceleris socios indicare cogeretur. Atque ut isthæc molimina tanto magis celarentur, Rex Philotam ad ultimas & ferales omnino epulas admisit, & non cœnare modo, sed etjam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Sed blande a se dimissum, domi tranquille decumbentem, & alto sopore oppressum, noctu comprehensum, catenis injectis vinctum & obsoleto amiculo velatum probe servari Rex jussit. Dymnus, voluntaria morte fata sua præoccupaverat, ceteri, qui supererant, indices alios conspirationis socios nominabant, nemo autem conjuratorum Philotam egit reum.

§. IV.

Quamvis autem Alexander ingenti in Macedonas gauderet potestate, ex tenore tamen legum Patriæ suæ fundamentalium neminem pro arbitrio condemnare potuit; de capitalibus enim rebus ex vetusto Macedonum jure inquirebat exercitus tempore belli; sicut in pace res majoris momenti ad populum deferrebantur. Nihil enim valebat potestas Regum, nisi postulatis eorum auctoritatem addidissent exercitus aut populi suffragia. Cum igitur Philotam e medio sublatum anxie cuperet Alexander, omnibus, quæ excogitare sagacitas sua potuit, artificiis utebatur, ad iracundiam militum in ipsum concitandam. Convocata enim militum concione, primum in medium proferri jussit confossum Dymni corpus; ipse aliquandiu attonito stupentique similis stetit, tum graviter ingemiscit & deinde veluti horrore victus, strictim indicat, se structis sibi insidiis pœne e medio sublatum fuisse: postea auctores tanti facinoris nominat Parmenionem & Philotam, qui alios sibi ejusdem conspirationis socios adsumserant, inter quos fuit etiam Dymnus, cujus exanime corpus adspicerent, qui captus & ad Regem deducendus violentas sibi ipsi intulerat manus, ne quæstioni, sicut mernerat, subiceretur. Momenta accusationis hæc fuerunt præcipua: Quod Philotas non detexerit Regi insidias, quas inimici meditabantur, quamvis Cebalinus easdem tempestive indicasset & iterata vice rogasset, ut Regem face-

faceret omnium certiore: Quod Dymni spontanea mors indicaret, metum non fuisse vanum: Quod Philotas, gratia Regis ad summos honores provectus, altiora spiraret & regnum Macedoniæ adfectaret, sciens Alexandri orbitatem: Quod Parmenio hujus parricidii esset particeps, probat ex intercepta ejus ad Filios epistola, cujus summa hæc erat: *Primum vestri curam agite, deinde vestrorum, sic enim quæ destinavimus, efficiemus.* Denique commemorat, Philotam olim coluisse amicitiam cum hominibus sibi inimicissimis, quos nominat, nec æquo animo tulisse Divinos, quos obtinuisset, honores, sed rescripsisse: *Se quidem Regi gratulari, quod in Deorum numerum esset receptus, ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excederet.* Tandem Rex commemorat ingentia beneficia tam in Parmenionem, quam in Philotam a se collata, atque Philotam provocat, ut sese defendat, statim vero ipsum graviter increpat, quod non Macedonica lingua, sed alia, ea scilicet, qua in ipso accusando usus fuerat Alexander, suam proferret defensionem.

§. V.

A summo honorum fastigio ad infimum humanæ fortis fastidium intra paucas admodum horas dejectus Philotas, in tristissimo hocce vitæ articulo nec sibi tamen, nec causæ suæ defuit, sed ad præcipua accusationis momenta ita respondit, ut eadem diluisse vi-

deretur. Primo provocat ad eosdem testes, quos in concionem produxerat Rex, quorum nemo Philotam vel ut sceleris consortem, nedum ut conspirationis auctorem nominaverat, immo quamvis equuleo impositi fuissent, ut veritas a consciis extorqueretur, ne ulius tamen Philotam accusavit, quamvis nemo parcat morituro, nec cuiquam moriturus. Nec Cebalinus arcanum hujus conjurationis fidei Philotæ committere potuisset, si frater illius Nicomachus ipsum in conjuratorum numerum retulisset. Remanet tamen adhuc scrupulus, quare Philotas intentatum flagitium statim, ubi illud rescivit, non detexerit. Haud diffitetur Philotas, negligenter hoc a se factum fuisse, sed simul asferit, Regem sibi supplici hanc focordiam mox condonassee, dextram suam in pignus reconciliatæ gratiæ dedisse, atque convivio familiariter excepisse. Nescit igitur, quamobrem jam accusetur, an propter priorem negligentiam, cujus veniam dudum obtinisset, vel propter aliud novum facinus? Si hoc, quærit, quid demum proxima nocte, postquam a Regis mensa digressus fuerat, patrasset, quod animum ejus mutare potuisset? Si objectæ conspirationis vulnus in præcordiis Regis sui interea recruidisset, uon dissimulat, nova sibi in sui defensionem esse argumenta, quibus non solum innocentiam suam probare, sed suspicionem etiam a se amoliri posset. Erat enim, dum comprehendebatur, alto sopore oppressus, tam sua innocentia, quam Regis dextra securus, dum mali
cujus-

cujusdam sibi consciis semper obstrepat conscientia,
nec dormire eos sinat. Præterea si objectæ conspira-
tionis auctor vel socius fuisset, statim præoccupasset
omnes indices, ne ipse præveniretur. Cebalinum igitur
confestim e medio tollendum curasset, quod facil-
limum, nec in ultimo vitæ periculo constitutus Regi
pepercisset, dum solus cubiculum hujus intrasset, ferro
cinctus. Adhæc ex toto exercitu aliquem provoca-
cat, qui testari posset, quod muneribus, studiis aut
promissis ipsum sibi devincire annisus fuerit, qualis
eorum est mos, qui altiora spirant. Posthæc dupli-
cem adfert causam, quare facinus ad se delatum Re-
gi e vestigio non detexerit, tum quod levis admodum
esset index, cui tanto minus crederet Alexander, quod
nec fidem habuisset Patri Parmenioni, admodum ro-
ganti, ut a Philippo Medico sibi caveret, nec sibi, cum,
quæ audierat, detulisset, sed cum ludibrio credulita-
tis fuisse repulsum; tum quod, si ex indicio Cebalini
quosdam nominasset, quos plene convincere non pos-
set, procul dubio fuisset accusatus, quod innocentes
cives opprimere studeret. Quid igitur faceret, invi-
sus dum indicat, suspectus dum tacet? Cetera accusa-
tionis momenta pari facilitate diluit Philotas, dicens:
se uti lingua communi, tum quod nativus sermo com-
mercio cum aliis gentibus exolevisset, tum ut ab illis
intelligeretur, qui de ipso iudicium ferrent: Scelera
amicorum, jam pridem suppliciiis adfectorum, sibi in-
nocenti nec eorundem socio, salva æquitate, objici &

imputari non posse: De impetrata apothecosi quid sentiret, ex jure familiaritatis Regi libere scripsisse, non de Rege, id quod non ex invidia factum, sed quod impense pro Rege timeret, digniorem sibi Alexandrum visum, qui Jovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui prædicatione jactaret. Quantumvis igitur magna esset Alexandri in exercitum auctoritas, magis tamen hic, ut videtur, commotus fuit mascula Philotæ defensione, quam Regis accusatione; quare nisi ferox quidam Dux novis convitiis bilem exercitus, qui fulmina irati Regis extimescebat, contra Philotam denuo exasperasset, incertum est, quem exitum habuisset hæc tragœdia. Philotas igitur nullius sceleris convictus, equuleo fuit impositus, in quo, cum quæstioni præessent acerbissimi illius inimici, exquisitissimos omnis generis cruciatus diu sustinuit, suam testans innocentiam; ad postremum autem exhaustus verberum ac dolorum, qui humanam omnino superabant constantiam, acerbitate, flagitium, cujus accusabatur, in se & in Patrem confingit, quo facto, ipse atque ceteri a Nicomacho nominati ab exercitu lapidibus obruuntur.

§. VI.

Atque hæc ipsa sunt criminis illius momenta, propter quæ condemnatus fuit Philotas, unus ex præcipuis Regis Alexandri amicis, in cujus quæstionis atque sententiæ moralitatem ex instituti tenore nunc paucis inquiremus. Et primo quidem considerandum est,

est, qualis fuerit Phitotæ vita & animi character. Erat igitur magni illius Herois Parmenionis filius, indulgenter nimis a Patre educatus, cui sicut secunda fortuna constanter faverat, ita honorum fascine captus, sibi ipsi plus fatis tribuit. In cunctis splendidius sese gesit, quam ut ceteri talem pompam & arrogantiam æquis ferre possent animis, quorum proinde invidiam in se concitavit. Vidit hoc prudens ipse Parmenio, quamobrem filio fastidioso subinde dixisse fertur: Mi fili, modestius te gere, seu ut Græce hæc sonant: ὦ παῖ, χείρων μοι γίνε. Impedire tamen salubri adeo consilio non potuit, quin Philotas, sui securus, de aliis liberius quam par erat, loqueretur. Sic differens aliquando cum Antigona femina, cujus amore flagrabat, in hæc erumpit verba: *Quid, quæso, fuisset Philippus sine Parmenione, aut quid esset Alexander sine Philota. Novus hicce Deus, adjutus licet a Jove Hamone, parum valebit, si pater & ego nos illi opponamus* (a). Hos & alios ejusdem generis causticos sales, ad Regem Alexandrum detulerant adulescentes, ut bilem hujus commoverent; sed quum Philotas probe sciret genio Regis sui sese accommodare, sua præsentia omnes livoris nebulas statim dissipavit. Quare Alexander capitalem deinceps actionem contra Philotam instituens, ne verbo quidem memorat, quid de licentiosis ejus verbis & factis jam pridem ab aliis cognoverat. Ex quibus patet, inculpatam minime fuisse vitam Philotæ, qui tamen leviores vitiorum

maculas absterfit studio, quo Regi suo fuit devotissimus, & alias aliasque voluptatum ac delectationum materias ipsi jugiter procuravit.

(a) Vid. *Plutarchum in Vita Alexandri*, p. 109, 110 & seq. ed. Lips. 1776.

§. VII.

Porro erit dispiciendum: An verisimile sit, Philotam vel auctorem vel saltem aliis fuisse socium infidiarum, quæ in Regem parabantur? Neutrum profecto tuto adfirmari potest. In rebus enim facti standum omnino erit eorum testimonio, qui rem vel gerendam vel gestam probe noscere supponuntur; Enimvero nemo eorum, qui participes intentati parricidii fuerunt, nominavit Philotam ut socium, nedum ut auctorem conspiracy. Nec sibi quisquam persuadebit, Cebalinum iterata vice aperuisse Philotæ, quæ a fratre Nicomacho cognoverat, si vel subodorari potuisset, ipsum ex conjuratorum numero fuisse. Dicat forte quispiam, Philotæ nomen fuisse prætermisum, quod hujus potentiam & apud Regem auctoritatem omnes extimescerent. Ita quidem esse potuit in initio actionis, sed quum paullo post & in principio quæstionis, de Philota habendæ, singuli comperirent, Ducem hunc prius condemnatum a Rege, quam accusatum fuisse, metus oppressionis aberat, adeoque parricidæ ipsum una secum ruina involvere non dubitassent, si modo salva conscientia potuissent, probe gnari,

se

rem Regi gratisimam ita facturos. Præterea si Philotas aditum sibi ad imperium Macedoniæ, spreta Alexandri orbitate, hisce insidiis parare voluisset, id quod ipsi ab Augusto accusatore objiciebatur, procul dubio jam e longinquo vel sua humanitate vel largis muneribus præcipuos ducum ac militum sibi reddere obstrictissimos tentasset, quin & in ancipitem fortunæ casum sese composuisset, quorum tamen utrumque adeo neglexit, ut ad Regis exemplum in diem viveret, suas magis voluptates, quam populi auram curans. His accedit, quod Philotas, si parricidium peractum concupivisset, tam Cebalinum, qui idem detegere studebat, quam Regem ipsum protinus e medio sustulisset, præsertim quum opportuna satis occasio utrumque ambitioni suæ immolandi non defuisset: vel si isthoc nimis durum ipsi fuisset visum, fuga ad Patrem e vestigio directa, salutis suæ consulisset. Sed hos a fontibus communiter receptos modos, vitæ pericula & promeritas poenas effugiendi, adspernatus, quieti ac somno sese dedit, tam sua conscientia, quam Regis dextra securus. Ex singulis itaque circumstantiarum momentis, vel in summam computatis, verisimilis nulla emergit suspicio, quod Philotas vel auctor vel socius insidiarum, quæ Regi parabantur, fuerit.

§. VIII.

Non tamen ab omni culpa liberandus est Philotas, quod insidias, quæ strui audiverat, & quarum indicem habe-

habebat Cebalinum, Regi non detexerat, quamvis Cebalinus hoc ipsum iterata vice rogasset, & præsentissimum adesse periculum, monstrasset. Nam qui reticet factum, quod ex officii tenore manifestaret, non immerito præsumitur, scelus istud approbare; ac proinde tanto graviores promeretur poenam, quanto atrocius censetur delictum, quod quidem rescivit, attamen sive ex animi levitate sive ex malitia reticuit. In proposito autem casu periclitabatur vita ipsius Regis Alexandri, qua, velut cardine, salus omnium Macedonum immo ipsius Philotæ vertebatur, adeoque silentium ejus gravissimo delicto erit æquiparandum. Minuitur tamen quodammodo apud æquos rerum aestimatores atrocis hujus facti culpa, quod Philotas, dum alios similes rumores Regi pridem ex officio detulisset, cum ludibrio & qui nugas tantummodo narraret, repudiatus fuisset, ideoque etiam in præsentis casu potius contemserit indicium, quam ipsum celaverit. Non tamen omnem a se removet culpam Philotas, dum urget, leviolem sibi visum indicii auctorem, jurgia inter amatorem & exoletum narrantem, quam ut fidem illi haberet: non enim Philotæ conveniebat, auctoritatem indicis ponderare, sed Regi, ad quem, quæ compererat, deferre debuit; nam levibus sæpe momentis summa verti constat, & vel unius insidiis patere Regem. Esto, quod Rex Alexander cachinno iterum excepisset hoc indicium; attamen Philotas eodem detecto satisfacisset officiis tam boni civis quam amici, atque se ipsum ab omni suspicionis culpa
in

in isto rerum articulo liberasset. Sed veritus scilicet Philotas, ne, si falsa aut probatu difficilia narrasset, reus ageretur, quasi qui innoxios cives suæ potius ambitioni, quam Regis securitati immolare cuperet, quæ quidem excusatio ingeniosa magis est, quam valida. Potuisset enim Philotas, impetrata prius Regis venia, ad ipsum introducere Cebalinum, ut coram illo plene exponeret, quid a fratre Nicomacho accepisset, de cetero tam indicem hunc, quam conspirationis socios suæ fortunæ & Alexandri arbitrio relinquens. Sicuti itaque Philotas ne se ipsum quidem a culpa silentii intempestivi immunem agnovit, ita magnanimitati Regis conveniebat, veteri amico, veritatem statim falso & criminis condonationem suppliciter petenti, socordiam hac occasione generose remittere; præsertim quum nullius sceleris esset convictus, & ne quidem ex merito suspectus.

§. IX.

Ita nobiscum, ut speramus, opinabuntur quotquot humanitatis & amicitiae jura migrare, sibi religioni ducunt: ita etjam judicandum esse censuit in initio ipse Alexander, aperte professus, contemptum magis, quam celatum indicium sibi videri: ideoque supplici Philotæ in pignus reconciliatæ gratiæ dextram porrexit. Paucis autem horis interjectis idem Alexander, adfectuum turbine in transversum actus, in causa amici minime ut Regem magnanimum sese gesfit. Nullo enim æquitatis furo in crustari potest factum, quod Philota a cœ-

na dimisso atque inscio, consilium quorundam amicorum clam convocaret, quorum tantum non omnes internecino prorsus odio Ducem hunc prosequerentur, eorum sententiam de Philotæ facto postulans: qui singuli in eo elaborabant, non ut facinoris objecti gravitatem ex circumstantiarum momentis ponderarent, sed potius ut quamlibet rimam in gratiam cum Rege redundi penitus obstruerent. Facile hoc impetrarunt a Rege, qui sibi ferociter proposuerat, amicum etiam innoxium contra fidem nuperrime datam opprimere. Nulla igitur habita pristinae dignitatis ratione, Philotam, manibus post tergum religatis, obsoleto amiculo vix tectum, in concionem exercitus protrahi iussit. Et licet Philotas coram exercitu sic verba fecisset, ut accusationis momenta dilueret, suamque in objecto sibi conspirationis consortio ostenderet innocentiam, eo tamen ventum est, ut equuleo imponeretur, quæstionique de ipso habendæ Rex præficeret acerrimos in Parmenio-
nis familiam inimicos, qui Virum nobilissimum ultimis, quos humana excogitare potuit ferocitas, cruciatibus, igne, ferro & verberibus, jam non ad quæstionem, sed ad pœnam, dilaniare fecerunt; ita ut intumescente ulceribus corpore flagellorum ictus nudis ossibus incuterentur, fatigatis denique tortoribus, ipsi quoque, qui quæstioni præerant, hastis os oculosque rei everberarent. Stupere omnino mihi videtur non solum humanitas, sed ipsa etiam feritas ad exquisitum adeo supplicium.

§. X.

Quicquid sit, dicat adhuc forte quispiam, a truci-
culenta isthac scena discedens: attamen Philotas ad pos-
tremum ex sua confessione una cum Patre Parmenio-
ne fuit condemnatus. Dic autem, sodes, qualis hæc
fuerit? Profecto non spontanea, non argumentis elici-
ta probabilibus, sed mechanicis instrumentis extorta.
Ad summum enim gradum processerant cruciatuum
genera, antequam quidquam dixit reus. Victus tan-
dem dolorum magnitudine petit, ut aliquantisper ces-
sarent cruciatus, quo spiritum colligeret, & aliquid
deinceps proferret. Remotis igitur tortoribus, quid
dicere debeat, ignorare sese in isto corporis & animi
deliquio fuit professus: Dic igitur, inquit Cratero ini-
mico suo, quid me velis dicere. Arcesitis rursus tor-
toribus, narrationem quandam exorsus est, vel ideo
quam maxime suspectam, quod ab homine mortuo,
qui interrogari non poterat, tota rei series repeteretur,
de parricidii autem crimine, quod ei objiciebatur, con-
stanter negat, donec tandem novis, eisdemque ultimis
cruciatibus, ut idem quoque confiteatur, adigitur. Ag-
noscit quidem postridie, quæ in tormentis antea dixe-
rat, sed postquam ei vivendi nec spes, nec causa, nec
cupido amplius esset relicta. Enimvero hoc modo &
in tali articulo aliquid confiteri, reapse nihil est aliud,
quam diffiteri. Bene enim Cicero (a): *Tormenta gu-
bernat dolor, moderatur natura cujusque tam animi quam
corporis: regit quasitor, flectit libido, corrumpit spes,*
infr-

infirmat metus, ut in tot rerum angustiis nihil veritati loci relinquatur. Quare etiam quæstiones, per equuleum habendæ, sicut ab humanitate remotæ, ita ab optimis Europæ Principibus, qui generis nostri deliciæ merito audiunt, haud ita pridem fuerunt abrogatæ, qui etiam sibi dictum putant, quod Tragicus in Octavio adfert (b):

*Pulchrum eminere est inter illustres Viros,
Consulere Patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, seculo pacem suo,
Hæc summa virtus, petitur hac cælum via.*

(a) in Orat, pro Sulla, Cap. 28.

(b) Vid. Seneca in Octavio.

S. D. G.

